

Aksia teeb palgatöolisest peremehe!?

„Väiketootmise, sh. talumajapidamise, ühistute jt. arendamiseks ning materiaalsete tingimuste loomiseks on osutunud vajalikuks eraldada kolhoosi või sovhoosi varast natuuras või rahas vahendeid osaku põhimõttel. Sellest tulenevalt tekkis praktiline vajadus osaku arvutamise meetodika väljatöötamise järele. Selleks moodustati põllumajandusministeeriumi juures spetsiaalne töögrupp (juht — majandusnõunik R. Nymann), mis koosnes teadlastest, majandite ja põllumajandusministeeriumi vastavatest spetsialistidest.“ (Põllumajandusministeeriumi ettepanek osaku arvutamise kohta 1990. a. märtsist.)

Oktoobrikuu volinike koosolekul arutati aksiaühistu moodustamise küsimusi Väike-Maarjas. Vastava projekti esitas Väike-Maarja kolhoosi peaarvamatupidaja Tiit Reinstein. Projekt on koostatud nn. Leedu variandi eeskujul, võttes arvesse kohalikke olusid ja toetudes põllumajandusministeeriumi koostatud osaku arvutamise ettepaneku kolmandale variandile.

Aksiaühistu põhimõtted on lühidalt järgmised: 25% kolhoosi põhivahenditest (rahalisel väljenduses on see 11 milj. rbl.) jagatakse oma töötajate vahel. Jagamise aluseks on pidev tööstaaž (aktsionäriks võib olla töötaja, kelle tööstaaž kolhoosis on vähemalt 5 aastat) ja kolme viimase aasta keskmine palk koos preemiatega ja haigusrahaga, va. ühekordsed preemiad. Välja jagatakse 10% kasumist, lähtudes 1989. aasta tegelikust kasumist. Vastavalt kasumi vähenemisele või suurenemisele korrigeeritakse väljamakstavaid dividende. Ühele osaku rublale langeb 8,45 kopikat dividendi.

Pideva tööstaaži koefitsient dividendi arvutamisel on järgmine —

5 aastat ...	0,2,
6 —“ ...	0,3,
7 —“ ...	0,4,
8 —“ ...	0,6,
9 —“ ...	0,8,
10 ja enam ...	1,0.

Ülejäänud vara käsutab aksiaühistu. Aksiaühistut juhib aksiaühistu juhatus.

Tiit Reinstein tegi ettepaneku koostada põhikiri ja seejärel moodustada aksiaühistu. Volinike otsus oli — moodustada aksiaühistu „Väike-Maarja“.

Põhimõtteliselt sarnase ideega tuli 1986. aastal välja Leedu Želsvele kolhoosi esimese Vincas Mazaras. Tookord kohtas see mõte täielikku mittetunnet, kuid 1988. aastal töötati välja alused kolhoosnike töövaeva senisest paremaks hüvitamiseks ja peremehetunde tõstmiseks kolhoosi aksiate abil. 1989. aasta lõpul analüüsisid Leedu Majandusinstituudi teadlased senise kogemuse kolhooside ümberkujundamisel aksiaseltsideks.

Teadlased leidsid, et see on suur samm edasi maarahva maast ja tootmisvahenditest võõrandumise kaotamiseks, samaaegselt täiesti uus, mittetraditsiooniline tee maailmapraktikas. Aksiaseltsi mõisteti seni ettevõtteks, mille kapital moodustub aktsionäride sissemaksetest ja tulu jaotatakse vastavalt nende osalusmääradele. Siin on tehtud vastupidine käik. Suurettevõtte vara jagatakse selle loomisest osa võtnud töötajate vahel. (Vt. „Põllumajandus“ nr. 5, 1989. Aktsiad teevad palgatöolisest peremehe! Gunnar Kaasik.)

Erakondade skealast. Eestis on praegu 14 poliitilist erakonda, alates konservatiividest ja lõpetades kommunistidega — praktiliselt kogu poliitiline spekter, mis Lääne-Euroopas on kujunenud kümnete demokraatia-aastate jooksul.

● Väike-Maarja kolhoosi arhitekt Jüri Haasma

Mõne suvekuu jooksul on kerkinud Simuna maantee äärde tühermaale huvitav kelpkatus ja kellatorniga hoone — uus autobusside ootepaviljon.

Tellijä on Väike-Maarja kolhoos, projekteerijad „EKE Projektist“, autor K. Kadaliip. Ehitavad majandi ehitusosakonna Ivan Popovitši brigadi mehed Erich Antoni juhendamisel.

Hoone koos autobusside parkimiseks ettenähtud taskutega eraldatakse elamutsoonist puudega. Autobusside liikluseks korraldatakse kahe pääsuga Simuna maantele. Liikluskorraldus on kooskõlastatud vabariikliku liiklusteenistusega.

Ootepaviljon on ühekorruseline, sümmeetrilise põhiplaani. Eenduva varikatu alt avanevad sissepääsud

Illar Hallaste HETKESEISUST

Valitsusest. Savisaare valitsuse eesmärk on saada tunnustus välisilmas, praegu siiski ei kavatseta seda teha. Tunnustamine tähendaks, et Balti küsimus oleks päevakorrast maha võetud ja meil näiliselt kõik korras. Aga meil ei ole veel selline vabariik, mida meie näha soovime.

Pangast. Pank ei tohi alluda valitsusele. Valitsusel on raha alati vaja ja ta trükkib seda kogu aeg juurde. Järelikult tekib inflatsioon.

Erastamisest. Kui nüüd hakata peale 0-variantist, siis lähevad varad parteifunktsionäride kätte, sest neil on olemas informatsioon. Aga ka meil hakkab maksma informatsioon nagu mujal maailmaski. Endine parteivõim kasvaks 0-varianti puhul üle majandusvõimaks.

Erimeelsusest. Vasak- ja parempoolsete erinevus seisneb põhimõtetes, kellele anda otsustamisõigus. Va-

sakpoolsed püüavad võimalikult rohkem otsustamisõigust keskusesse koondada, parempoolsed peavad õigeks otsustamisõiguse andmist koh- tadele.

Eelarvest. Valitsus käitub praegu printsibiil — vaatame, mille peale raha kulutada, siis vaatame, kust see raha saada. Normaalse oleks vastupidi- dine mõttekäik.

Hetke seisust. Asi liigub allamäge. Tuleks moodustada rahvusliku ühtsuse valitsus nagu kriisi- või sõjaajal. (Koh- tumine oli 18. oktoobril. 6. novemb- ri seisuga ongi Siim Kallas sellega tegelema hakanud. Toim.)

Tulevikust. Lääneriigid on huvita- tud, et Eesti, Läti ja Leedu oleksid majanduslikult arenenud, sest majan- duslik ebastabiilsus tekitab poliitilist ebastabiilsust. Puhverriigina on aga vaja stabiilset piirkonda.

KAS EHITATAVAST HOONEST SAAB VISIITKAART?

ootesali (~50 m²) ja lillede müügi- saali (~25 m²). Sanitaarsõlmedesse (see on tasuline) pääseb hoone taga- küljelt.

Bussijaama on ette nähtud hooldaja ja õhuseks siseruumid lukustatakse.

Hoone tagaküljelt pääseb ka müügi- saali taha ettevalmistus- ja personali- ruumidesse.

Hoone fassaadis eenduv kelpkatus kaitseb väljas ootajaid saju eest. Fas- saad on liigendatud sammastega, mille otstes on lambid. Samaste vahel asuvad betoonjalgedel istepingid.

Hoonesse tuleb tsentraalne kütte- süsteem, vesivarustus ja kanalisatsioon.

Hoone eelarveline maksumus on ca 32 700 rubla.

Selle hoone tulevane käekäik ja väl- janägemine sõltub põhiliselt väike- maarjalastest enestest — kas uuest bussijaamast ja selle ümbrusest saab meie kodulaeviku esinduslik visiitkaart või peenem avalik...

väikealevik korda, seda hoida ning kaitsta.

Parimate soovide ja lootustega
Jüri Haasma

● Brigadir Ivan Popovitš ja tööde- juhataja Erich Anton

Niisiis — alustagem igaüks enese käitumise kontrollist ja soovist teha

SPORDIKLUBI ON ENAMAT KUI SPORDITEGEMISE PAIK

Džuudol on Väike-Maarjas 15aasta- aasesimehelt Kalju Kadakult. Siis olid ne ajalugu. Idee on pärit tolleaegselt klubid kõikjal Rakvere rajoonis —

● Selles majas tegutseb Väike-Maarja kolhoosi spordiklubi „Panda“.

Vinnis, Haljalas, Tapal, Roelas, Väike- Maarjas. See oli selline aeg, et kui näi- teks Vareku poeg tuli trenni, anti meile raha tatami ostmiseks. Aegamisi tege-vus soikus. Otseselt ei keelatud, aga va- hendeid ka ei antud.

Nüüd tahan ma Väike-Maarjas näi- data, mida saab teha, kui on raha ja mind usaldatakse selle raha kasutamise- sel.

Minu süsteem on selline, et „poisid peavad trenni tulema võimalikult vara, lasteaias, sest kõige kiirema arengu teevad lapsed läbi 4—6 eluaasta va- hel. Mina pole keelanud suurematel poistel oma väiksemaid vendi kaasa võtta. Väikeste poiste treening on sama- laadne, aga muidugi mängulisem. Hi- lisemas eas hakkab poisile mõjuma ümbritseva elu valsus ja kui kodus pole poissi õpetatud õige ja vale, hea ja kurja vahet tegema, siis ei saa mina midagi muuta. Mina ei saa last pare- maks teha, ma saan ainult suunata. Õpetan poistele eetika põhireegleid — nõuan täpsust, viisakust, korda ja puh- tust. (Nägin ka ise, kuidas poisid, kel- lega on koolis mõnigi kord raske hakka- ma saada, käitusid treeningul distsipli- neeritult ja väärilt. Esialgu on tree- neri mõju võib-olla lühiajaline, aga aja- pikkus saab väärtegevusest elamise viis. Toim.) Minu juures on käinud vane-

mad ütlema — rääkige teie poisiga, teid ta kuulab. Džuudoetika kindlad reeglid ongi põhjuseks, miks selle ala populaarsus kahaneb. Tallinnas ollakse huvitatud, et treeningul käiks võimalik- kult rohkem poisse, distsipliini ei nõuta ja see tingib ala allakäigu. Mina aga nõuan korda. Ja kui minu nõudmised pole poisile vastuvõetavad, siis ei saa ta treeningul käia.

Kui ma aasta tagasi Väike-Maarjasse tulín, oli siin üks džuudorühm. Nüüd on džuudo-, karate- ja enesekaitserüh- mad, töö majas algab kell pool kolm ja lõpeb enne kümnet õhtul. Nädalava- hetusel oleme tihti võistlustel. Mõõdu- nud aastaga olen üht-teist saavutanud — on loodud klubi (Väike-Maarja kol- hoosi spordiklubi „Panda“, ainuke omataoline Eestis) ja sisustatud maja. Mina olen ainuke palgaline töötaja, ülejäänud tööd on tehtud lepingu alusel. Poisid (peale karatekade) on riides, neil on klubi kirjadega särgid ning võistluste ajal annavad nad oma vastas- tele klubi kleebised. Nad on oma klubi üle uhked ja samal ajal on see nii klubi kui ka Väike-Maarja kolhoosi reklaam. Arvan, et kui neist poistest tuleks kas- või kümnendik kunagi kolhoosi tööle, terveteks elu ja töössesuhetumine tun- duvalt.

Et poisid ei tuleks siia üksnes tree- ningu ajaks, vaid saaksid ka muul vii- sil aega veeta (see ongi ju klubi ole- mus), on neile videoseansid, mängu- automaadid, võimalus õhkrelvast las- ta, viis kartautot ja viis krossimootor- ratat — samas spordibaasi kõrval on ju ka krossirada. Raskejõustikuruum pole veel valmis, sest üheaegselt inten- siivseid treeninguid teha ja varustus- ning ehitusajajada on keeruline ja kurnav.

Spordivarustuse peale kulutas klubi mõõdund aastal 3 500 rubla, sportli- ku osa peale — võistluste ja treening- laagrite läbiviimiseks, sõitude ja auihin- dade eest maksmiseks — 4 200 rubla. majandus-, varustus- ja sisustuskulud olid 9 200 rubla, meelelahutuslik osa neelas 21 000 rubla. Klubi liikme aasta- maks oli 24 rbl., kolhoos finantseeris klubi 60 000 rubla. Kui nüüd arves- tada, et vanemad maksid mõõdund aastal 1/20 tegelikelt kuludest, siis kas- tänavu kehtestatud liikmemaks 48 rbl. nende kulutuste juures, mis kolhoos spordi heaks teeb, on üldse oluline? Kas see on küllaldane põhjus, et poiss enam treeningutel ei käi?

Mihkel Mäoma
(Spordiklubi teemadel jätkame (det- sembrinumbris.)

Vao ühismajand asub Lääne-Virumaa edelaosas, Järvamaa piiril, 35 km kaugusel maakonnakeskusest Rakverest. Majandi territooriumi läbib Tallinnast Tartusse suunduv raudtee ja Rakverest Lõuna-Eestiga ühendav maantee, mis Pikeveres hargneb Paide—Pärnu ja Koeru—Viljandi suunas.

Kolhoosi keskus on välja kasvanud vanast Vao mõisasüdamest, kus on säilinud nii koosluselt kui kvaliteedilt tähelepanuväärne hooneansambel. Pikemat aega on Vao mõis kuulunud Wackede ja Wedeweside aadlisuguvõsale. 1744. aastast kuni riigistamiseni valdas Vao mõisat Eestimaa aadli prestiižikamate liikmete hulka kuulunud Rennenkampffide suguvõsa. Viimased Rennenkampffid lahkusid Eestist 1939. aastal.

Vao sümboliks on kujunenud tornlinnus, mis on tõenäoliselt ehitatud 14. sajandil ning asub endise mõisapargi serval, kõrge nõlvaku kaldal. Torni taga orus voolab oja, mis saab oma vee Mõisamaa allikatest ja annab alguse Põltsamaa jõele. Hindamatu on Vao torni tähtsus arhitektuuri ajaloos. Ühena kahest Eesti alal meieajani peaaegu tervena säilinud tornlinnusest annab ta ettekujutuse keskaegsest vasallielamusest. Linnus on nelinurkne ja nelja korrusega, millest kaks alumist on võlvitud. Torn taastati kolhoosi endise esimehe Hans Veermäe eestvõtmisel 1986. aastal. Praegu korraldatakse seal pidulikke koosolekisi.

2 km kaugusel Vao ühismajandi keskusest, laialdase pargi keskel, asub endine Kilti mõisahooned. 1790. aastal varaklassitsistlikus stiilis valminuna on ta üks suurejoonelisemaid mõisaansambleid Eestis. Kilti mõisa (saksakeelse nimega Ass) on esimest korda mainitud 1466. aastal, hilisem nimi pärineb Gilseni mõisnikusuguvõsast. 19. saj. esimesel poolel kuulus Kilti mõis kuulsale meresõitjale ja „Lõunamere atlase” koostajale Adam Johann von Krusensternile.

Pikevere lüpsilauda karjak ENDEL SIREL

Vao raudvara, kaaluja LEIDA MAIBAUM

Noorkarjatalitaja MAIRE FELDT

VAO — ÜHISM AJAND JA VALD

1920. aastast alates, mil Kilti mõisa endises valitsejamas avati Rägavälja kooli paralleelklass, on Kilti mõis olnud kohalikuks hariduskuseks. Praegu asub mõisaansambel seal Kilti 9kl. kool. 1935. aastal rajatud kooliaed on üks Eesti kaunimaid.

Pärast raudtee ehitamist 19. saj. lõpus kujunes Kilti raudteejaama juurde Kilti alevik, mis 1920.—30. aastail hoogsasti arenes. Alevikku on koondunud kaks kauplust, rahvamaja, ambulatoorium, sidejaoskond. Aavere mõis on rajatud Kilti karjamõisana 1765. aastal. 1775. aastal sai ta omaette mõisaks. Mõisahooned on tänaseni hästi säilinud, praegu asub seal Aavere Internaatkodu.

Piirkonna neljas suurmõis asub Varangul. Varangu mõis kujunes välja küll juba 17. sajandi keskpaiku, kuid tema hiilgeaeg algas 1798. aastal, mil mõisa omanikuks sai Gustav Wilhelm von Rehinder. 1960. aastate alguseni asus Varangu mõisahoones 6klassiline kool.

Vanu mõisaansambleid, mis võiksid maksta miljonid, ei tohiks lasta tühjal seista...

Ühistegevusel praeguse Vao kolhoosi territooriumil on 50aastane ajalugu. See algas riikliku ühistööga 1940. aastal, kui endise Vao mõisa aladel loodi riigimõisast Vao sovhoos, ja jätkus 1949. aasta algul veel üheksa kolhoosi moodustamisega. Mitmete liitumiste ja ümberorganisatsioonide tulemusena moodustus Järvamaal praeguse Pikevere osakonna eelkäijana kolhoos „Kalevipoeg” ja Virumaal Vao sovhoos. Tänapäev Vao ühismajand oma praegustes piirides tekkis 1971. aastal pärast Pikevere kolhoosi liitumist Vao sovhoosiga. Aastal 1987 reorganiseeriti Vao sovhoos kolhoosiks. Samal aastal alustas Vao kolhoos Simuna, Triigi ja Väike-Maarja kolhoosiga eelkõige piima ja liha ümbertöötlemiseks ühist majandustegevust agrofirma „Pandivere” koosseisus.

Majandi üldjuhtimisel on aluseks volinike ja juhatuse poolt vastuvõetud otsused, mille põhjal igas valdkonnas korraldavad jooksvat majandustegevust peaspetsialistid. Arvestust majandi finants-majandusliku tegevuse kohta peab raamatupidamise ja ökonomikateenistus. Üldse töötab kolhoosis 420—450 inimest. Vao kolhoosi põhiline tootmisuund on tõuveis- ja seakasvatus. Oma pindalalt on majand Eestis keskmiste hulgas, tootmise mahult aga ületab keskmist taset.

Põhitootmise moodustavad taimekasvatus kui eelkõige söödatootja ja veisekasvatus, mis väärindab söödad piimaks ja veiselihaks. Aastas toodab majand 4000—4200 t piima ja 300 t veiseliha eluskaalus.

Pool omatoodetud söödateravilja ja riigilt ostetud jõusööd on aluseks seakasvatusele, mis toodab 1200 t sealiha eluskaalus. Kogu majandusliku tegevuse tulemusena on saadud aastast 1,5—2,0 miljonit rubla kasumit, millest põhilise osa on andnud sealiha tootmine. Majandi tootmisstruktuuris tõenäoliselt kasvab lähematel aastatel omatoodetud sõtadele rajatud veisekasvatuse osatähtsus ja rohkem hakatakse kohapeal tegelema põllumajandustoodangu ümbertöötlemisega.

Üks osa ühiselt toodetud kasumist kasutatakse tootmise laiendamiseks, teine osa aga sotsiaalsfääri ja -abi ning kohalike inimeste teiste ühisvajaduste finantseerimiseks. Ehitades välja ja hoides käigus teeninduse, kultuuri, spordi, hariduse, tervishoiu, korrakaitse ja valveteenistuse, sotsiaalabi jpt. allasutusi kohalikus piirkonnas, on Vao kolhoosi töotajad ja juhtkond mitmete teiste siin-

asuvate ettevõtete — Väike-Maarja kolhoosi mõnede allüksuste, Rakvere ja Järvamaa metsamajandite, Porkuni ja Varangu metskondade, Aavere Internaatkodu, Kilti 9kl. kooli, Rakvere Tarbijate Kooperatiivi kaupluste, Kilti sidejaoskonna jpt. kollektiividega koostöös sisuliselt täitnud olulist osa kohaliku omavalitsuse ülesannetest. Sotsiaalsfääri väljaarendamisega on välja kujunenud 98 km² pindalaga ja 1500 elanikuga sisuliselt terviklik sotsiaalmajanduslik piirkond, mille

seob ühtseks tervikuks Vao kolhoosi territoorium. Käimas on arutelu kohaliku omavalitsusliku piirkonna moodustamisest. Vastuse küsimusele, kas see peaks olema osavald Väike-Maarja valla koosseisus või omaette vald Väike-Maarja kihelkonnas, kui valdade liidus, peaks andma rahvaarutelu.

Omavalitsuslik sotsiaalmajanduslik tervikpiirkond — vald — saab iseseisvalt eksisteerida, kui seal on hästi arenenud ja tugev ettevõtlus.

Vao kolhoosist võiksid välja kasvada tulevased talud ning põllumajandussaadusi tootvad ja ümbertöötlevad väikeettevõtted, kus praegune inimeste- ja varade vaheline töö-

võetud ostu—müügi suhted. Koos ülejäänud siin majandavate teiste väikeettevõtetega ja allasutustega, kellest mitmed tulevikus tõenäoliselt samuti iseseisuvad ning ettevõtluse edaspidise laienemise käigus tekkivate uute ettevõtetega peaks moodustuma piisavalt tugev majanduslik baas kohaliku rahva sotsiaalsete ja teiste ühisvajaduste kindlustamiseks. Kui on tugev ettevõtlus, on ühtlasi materiaalselt kindlustatud kõik inimesed vallas, kui on heal järjel vallad, on tugev Eesti Vabariik.

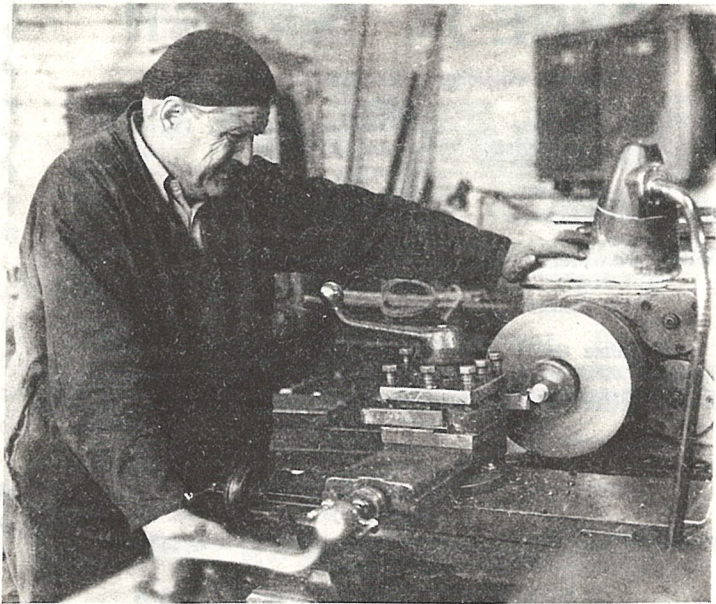

Liivaküla lüpsifarmi karjak VÄINO USTAV

õiguslik suhe asenduks suures osas majanduslikku riisikot kandva ja varadega tsiviilõiguslikes suhetes olevate omanikega või rentnikega. Reaalselt on see protsess, mida nimetatakse privatiseerimiseks, juba alanud: 12le talule on tehtud maaeraldus, kellest R. Beilmanni, B. Münteri, J. Miglai jt. talud on juba sisuliselt tootma ja majandama hakanud, mõned allüksused majandis on reaalselt üle minemas ettevõtlusele omastele majandustingimustele ja kõikide allüksuste vahelistes majandussidemetes on sisuliselt kasutusele

Vao kolhoos on veise- ja seakasvatusemajand, kus sissetulekud laekuvad valdavalt loomakasvatussaaduste müügist. Majandis kasvatatakse eesti mustakirjut tõugu veiseid ja suurt valget tõugu sigu.

Aasta keskmisena on kolhoosis olnud 2300—2600 veist, sealhulgas 950—1040 lehma. Üle 600 lehma on Veski suurfarmis, mis koosneb kolmest iseseisvast laudast, kusjuures igaühel on oma karjamaade süsteem ja söödahoidlad. Kolm väiksemat lüpsikarjalauta paiknevad osakon-

Treial VIKTOR MURRO

dades. Nuum- ja noorkarja peetakse 11 laudas üle kogu majandi. Lehmnoorkarja kasvatatakse peamiselt oma karja täienduseks, kuid 50–70 tõumullikat on igal aastal müüdnud teistele majanditele. Lehma kohta on aastas lüpsitud 4000–4200 kg piima, noor- ja nuumveiste keskmine ööpäevane massi-iive on olnud 530–600 g. Veiste toodanguvõime suurendamiseks tegeldakse järjepideva tõuaretustööga, kasutades parandajana holstein-friisi veresusega pullide spermat. Alates 1984. aastast kuulub Vao kolhoos III klassi tõumajandite hulka.

Aasta keskmine sigade arv on olnud 7000–8000. Liivaküla reproduktsioonifarmist saadakse aastas 12 000–13 000 porsast. Seal on kasutusel isoleeritud voorpöögimine ja osaline ristamine soome suurt valget tõugu kultidega. 3kuulised porsad (noorsead) viiakse nuumsigalatesse, mis paiknevad hajutatult Vao ja Piikvere osakonnas. Üle 2 kuu vanuste sigade ööpäevane massi-iive on olnud 430–470 g ja sööda erikulu ligikaudu 5 sü ühele juurdekasvu kilogrammile.

Majandis on 20–25 hobust, keda kasutatakse veisefarmides, aga ka aiamaadel tööde tegemiseks. Taastuma on hakanud kunagi heal tasemel olnud ratsasport.

Loomakasvatusele panevad aluse taimekasvatuse toodetud 8000–9000 tonn-söötühikut omasööta ja 4000–5000 tonni riigilt ostetud jõusööta. $\frac{2}{3}$ seakasvatusest on täielikult rajatud ostusöödale kui põhisöödale. Kuna Eestis tervikuna väheneb oluliselt N.Liidust ostetava teravilja maht, väheneb ostusöödale rajaneva sealiha tootmine. Stabiilne majanduslik tegevus tuleb edaspidi rajada valdavalt kohalikele omasöödale ja veiskasvatusele, arendades seakasvatust vastavalt võimalustele.

Taimekasvatuse tootmise põhilise eesmärgi on olnud loomakasvatuse, eeskätt veiskasvatuse varustamine omatoodetud söötadega. Kasutades 3509 ha haritavat maad,

Liivaküla lüpsifarmi brigadir ELLE PÖLLU

on taimekasvatussaaduste tootmisel saavutatud viimasel aastakümnel stabiilne tase. Nii on ühelt hektarilt saadud 29–39 ts teravilja, 120–180 ts kartulit ja 50–60 ts kuiva heina ning kogu haritavalt maalt ühe hektari kohta 2600–3300 sööt-

ühikut. Teravilja kasvupind on olnud 1500–1600 ha, teistest kultuuridest on kasvatatud kartulit 130–170, põldheina 1500–1600 ja muid söödakultuure 100–150 hektaril. Vao kolhoos paikneb piirkonnas, kus teravilja külvipinna osatähtsus võiks suurem olla ca 200 hektari võrra. Seni on seda takistanud nõrk kuivatimajandus. Käesolevaks sügiseks valmis uus kaasaegne kuivati ning edaspidi on reaalset võimalik kasvatada rohkem teravilja.

Vao kolhoos asub Pandivere veekaitsealal. Vastavalt koostatud veekaitseleemile on mineraalväetiste kasutamine edaspidi piiratud. Põhiliseks saagikuse tõstmise aluseks saab olema orgaaniline väetis ja hästikorraldatud sõnnikumajandus. Kasutades küllaldaselt korralikku sõnnikut ja täites keskkonnakaitselisi tingimusi mineraalväetiste kasutamisel on edaspidi võimalik saada häid ja stabiilseid saake.

Nagu varemadel aegadel iga korraliku talu juurde, nii kuulub ka Vao kolhoosi juurde mets. Mets oli talule ja on ka kolhoosile ehitusmaterjaliks, kütteks ja mõningal määral sissetuleku allikaks.

Vao kolhoosil on metsa ligikaudu 2600 ha, mis moodustab $\frac{1}{3}$ majandi territooriumist. Igal aastal raiume 10 ha ringis metsa ja samapalju istutame asemele. Ülestõõtatud 3500 tm metsamaterjaliga rahuldame nii majandi kui ka töötajate va-

Staažikas agronoom ENDLA NUGIS

Majandi aastane ehitustööde maht on olnud 700–900 tuhat rubla, millest suurema osa moodustavad ümberehitused, restaureerimis- ja remonttööd. Mitmete suuremate objektide nagu elumajade, masinakeskuse ja naftasaaduste lao ehitamisel on põhitöövõtjaks olnud Rakvere KEK, kus Vao kolhoos on osanikli. Majandi oma ehitusjaoskonna tööga on valminud uus kontorihoone, telefonikeskjaam, silo ja söödahoidlad, teraviljakuivatid, Veski vasika- ja Kilti noorkarjalaut, ühepereelamud; on remonditud kapitaalselt mitmeid sõnnikuhooldlaid ja farme.

Vaheldust igapäevatööle pakuvad spordiklubi ja rahvamaja. Suurte traditsioonidega on Vao motosport, mis on alguse saanud juba 60. aastate lõpust. Ain Pentjärve, Kalev Eesmäe ja Viktor Adamsoni nimed on teada igale Eesti motosportihuvilisele. Igal aastal viiakse läbi motokross Vao mägedes. Häid tulemusi on bagisõidus saavutanud Argo Kaasik. Majandi sportlased osalevad Viru mängudel ja rajooni meistrivõistlustel kabes, males, koroonas ja lauatenнисes. Majandisisene spartakiad toimub 11 spordialal nii individuaalses kui võistkondlikus arvestuses.

Traditsiooniliselt on korraldatud jaaniõhtuid ja lõikuspidu, tähistatud

emadepäeva ja jõule. Peoõhtuid aitab meeldivalt sisustada oma tantsuansambel „Cumulus“. 19. hooaega on alustamas perekubli „Kuldne iga“. Rahvas on Vao ja Kilti mail ikka kultuurilembeline olnud. On lauldud ja tantsitud, on näidendeidki lavastatud. Lauldakse ja tantsitakse praegugi. Kui ainult jätkuks inimesi, kellel tahet ja järjekindlust isetegevuse sädet alal hoida ja edasi kanda...

Töötajate elu-olu paremaks korraldamiseks on Vaos asunud sisuliselt teostama sotsiaallabi: makstakse toetust suurtele peredele ning pensionilisa vähese sissetulekuga vanuritele. Toiduainetega paremaks varustamiseks on avatud oma kolhoosi müügipunkt, doteeritakse majandi poolt müüdavaid toidukaupu. On sõlmitud koostöölepingud mitmete erialarstidega, sanatoorseid tuusikuid on jätkunud kõigile soovijatele. Töötavad komplekstallimuste vastuvõtupunkt, saun, kaks sööklaid, lastepäevakodu. Elamumajanduses on võetud suund ühepereelamute ehitamisele ning lagunema kippuvate maamajade korramisele, et taasasustada tühjened külad.

Selline on põgus ülevaade inimeste elukorraldusest ja töödest-tegevustest Vao mail läbi 50 ühistevõtte aasta. Tõenäoliselt on algamas uus ajajärk ühistevõttes, mille sisuks on ettevõtlus, turumajandus ning omavalitsus. Iga edasiviiv ja uuenduste kaasaaitav mõte on väga vajalik meie tänaste ettevõtmiste õnnestumisele siin — Vaos.

Traktorist TOIVO PÖLLU

Majandi tehnika- ja energeetika-teenistus ning ehitus on valdkonnad, mis kindlustavad tingimused metsamajanduse, taime- ja loomakasvatuse kui põhitootmise normaalseks tegutsemiseks. Kolhoosi masinapargi moodustavad 87 traktorit, 105 veo- ja sõidautot ning autobussi, 11 teraviljakombaini ja terve hulk põllutöomasinaid. Kogu tehnika korashoiuks ja remonditöödeks on kaks remonditöökoda, varustusteenistus ja laomajandus. 1989. aastal valmis uus ajakohane tehnohooldekoda koos olmekorpusega. Selles asuvad tööjaotusruumid traktoristidele ja autojuhtidele ning dispetšipunkt. Kütusega varustamiseks on kolm naftasaaduste ladu, neist uusim ja kaasaegsem valmis 1988. aastal masinakeskuses.

Energeetika-teenistus kannab hoolt soojamajanduse, teraviljakuivatite ja farmide tehnoloogia ning elektrimajanduse häireteta tööst.

Traktorist MIHKEL KESKÜLLA

Täname tegijaid!

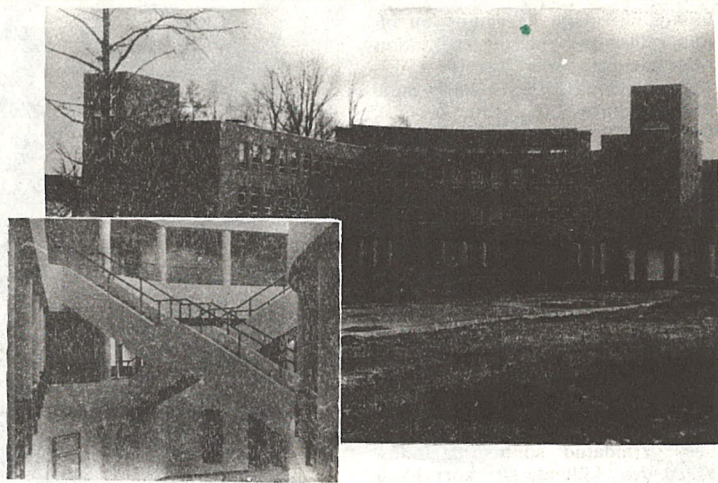
Aastal 1979 alustas „EKE Projekt“ Väike-Maarja kolhoosi kesku- sehoone projekteerimist. Kolhoosi keskuse projekteerimine ajalooliselt väljakujunenud aleviku tsentrisse oli komplitseeritud linnaehituslik ülesanne. Sõjas hävinud puithoonestuse asemele oli kerkinud Väike-Maarja kohta ebamastaapsed ehitused — 50. aastail aleviku keskele administ- ratiivhoone selle esise väljakuga, 60. aastail elamud ja ühiskondlikud hooned ja 70. aastail suur koolima- ja. Sellega oli rikutud endise Väike- Maarja kui väikealeviku üldpilti.

Uue keskusehoone projekteerimi- sel otsiti võimalust lõpetada kesk- väljak sobiva aktsendiga, tasakaa- lustamaks eespoolmainitud ehitusi ja hoone arhitektuurse lahenduse- ga luua sobiv lõpetatus asula teljele.

Projekteeriti etappide kaupa: I kontorihoone, II ujula, III sisse- sõiduteed, tiigid ja pargi rekonstru- eerimine.

Projekteeris „EKE Projekti“ II osakond, projekti peainsener oli Viktor Paas, mahulise osa arhitekt Meeli Truu, sisearhitekt Mare Puu- sepp.

Hoone ehitusega alustati 1986. aastal. Põhilised üldehitus- ja vii- mistlustööd tegid Väike-Maarja kol-

hoosi ehitusosakonna ehitajad töö- dejuhataja Erich Antoni juhtimisel.

Hoone rajamine oli töömahukas ja küllalt keerukas, kuid huvitav. Pisut arve: hoone kubatuur — 15 005 m³, kasulik pind — 2 814 m², eelarve- line maksumus 1984. a. hindades — 837 200 rbl.

Tublide ehitajate kiituseks tuleb öelda, et nad täitsid oma ülesande edukalt — KAUNIS HOONE AVAS PIDULIKULT OMA UK- SED 16. NOVEMBRIL 1990.

Juta Haasma

ÜKS PÄEV VÄIKE-MAARJA ÜHISMAJANDIS.

Kulud:	16.—17. oktoober 1990
materjalid	31 566 rbl. 09. kop.
sularaha	16 000 rbl. 00 kop.
söödad	14 099 rbl. 92 kop.
teenused	7 164 rbl. 95 kop.
liha	3 889 rbl. 20 kop.
muud	1 998 rbl. 00 kop.
kapitaalremont	476 rbl. 56 kop.
Kokku:	57 194 rbl. 72 kop.

Sissetulek:	
liha	530 912 rbl. 84 kop.
piim	257 104 rbl. 47 kop.
põllumajandustoodang	237 899 rbl. 79 kop.
sularaha	22 000 rbl. 00 kop.
toiduainetoodang	10 131 rbl. 10 kop.
mineraalsööd	2 048 rbl. 34 kop.
Kokku:	1 060 096 rbl. 54 kop.

UUSI HINDU VÄIKE-MAARJA KOLHOOSI POES

Sealiha (kg)	4.35
kanaliha (kg)	4.60
suitsukana (kg)	8.20
veise keel (kg)	7.80
veise maks (kg)	1.80
kanamunad (tk)	-15 -8
forell (kg)	9.00
seapearulaad (konserv, 250 g)	3.75
kanamaksapasteet (konserv, 250 g)	3.35
kringel (suhkruga, kg)	2.60
kringel (šokolaadiga, kg)	3.80
keeks „Ekstra“	4.60
vahukoorekukkel (tk.)	-19
küpsis „Valeri“ (kg)	5.50
küpsis „Keeleke“ (kg)	4.90
juustuküpsis	6.80
tordipõhi	2.50
piparkoogitaigen	3.15

Hinnatõusu kompenseerimiseks maksab kolhoos novembrist alates 30 rubla kuus.

LOOTUSES

See lagunenud katuse, katkiste akende, varisemisohus sein ja vae- vu püsiva verandaga maja Pedja allikate lähedal on Simuna pasto- raat. Hoone õnnetu välimus ajendas Trivimi Vellist 1986. aastal kirju- tama: „... Kaks aastat tagasi tundsi- me muret ehedalt meie aega jõud- nud Noarootsi kirikla pärast. Nüüd Simunasse jõudmisel oli meelekibe- dus veel suurem. XIX sajandi algu- se stiilis puithoone on vältinud üm- berehitusi: akende raamistikul esi- algne jaotus, laiad puitäärised, me- tallnurgikud. Esialgne üks, nurkades rosetid, aga alt servast mädaneb. Otsaseina aknad sisse lõõdnud, trepi- esine nõrgest... Põõningult leiame mantelkorstna, korjanduskassa ja haruldase, töökorras viintsiratta — päevist, mil katusealune oli veel ait.“ („Sirp ja Vasar“, 1. august 1986)

„Enamiku oma ajast on 1837. aastal ehitatud maja kuulunud Si- muna kogudusele. Siis äkki leiti Rak- vere rajooni kommunaalosakonnas, et niisuguse suure maja pealt saab hulga raha üüri näol ja kogudusele sunnitiigi peale fantastiline üür. Ko- gudus seda maksta ei jõudnud ja ehitas pastoriile uue maja. (Selles riigis on ju ikka nii olnud, et oska- matu majandamise kulude katteks püütakse tulu saada sealt, kust see terve mõistusega inimesele mõeldav poleks. E. K.) Osasse kirikumõisa ruumidest asusid üürnikud, suurem osa majast seisis aga tühjana. Hoo-

ne korrahoiule ei mõelnud keegi ja algaski lagunemine. Lõpuks lahkusid sealt ka üürnikud ja kommunaal- osakond kandis maja maha...

Milleks seda pastoraadihoonet kasutada, kui seda peaks õnnestuma veel päästa? Sinna oli mõeldud pai- gutada 1986. aasta detsembris loo- dud Simuna kihelkonna muuseum, sest hoone ruumide jaotus sobib selleks täiesti ja esialgu rahuldab ka maja maht.

Ruumide ja majanduslike võima- luste puudumise tõttu ei ole saanud muuseum tegutseda. Ainult kahel korral on õnnestunud eksponeerida fotosid Simuna ajaloost — Simuna kihelkonna langenute ausamba taas- avamisel ja kooli 300. aastapäeva puhul.

Simuna pastoraadihoone päästmine ei ole veel päris lootu- setu. Selleks on tingi- mata vaja parandada katus, et peatada hoo- ne edasine niis- kumine ja mädane- mine. Kui katust veel sel sügisel pidama ei saa, siis ilmselt tuleval kevadel selleks enam vajadust ei ole.“

(Vt. ka „Viru Sõna“, 11. oktoober, Heino Ross „Mis saab edasi?“)

Nüüd, mõni nädal hiljem, võib mõningase optimismiga öelda, et ra- ha katuse parandamiseks ja ehitus- materjali ostmiseks on eraldatud. Maakonnavalitsus suutis seekord siiski tõestada, et Virumaa pealinna- os sailinud kübeke heatahtlikku suh- tumist ajaloo- ja kultuuripärandis- se. (Iseloomuliku on muidugi, miks otsustavad Simuna pasto- raadi saatuse üle maakon- navalitsuse ametnikud, aga võimu ja raha tsentraliseerimine on omaette suur teema.)

Simuna kolhoosi ehitusmehed pa- nevad pastoraadihoonele peale be- miitkatuse ja tuleval kevadel alustab restaureerimistööd firma „Wuni- bald“.

Mõne aasta pärast on ehk püha- päevakoolil ja leerilastel jälle oma ruumid ning kihelkonnamuuseum saab alustada normaalset tööd.

Ene Kesler

● Simuna pastoraat elas üle sõjad, kuid ei suutnud vastu seista kommunaalosakonnale.

ÕNNE JA TERVIST!

90 Aleksander Tiigimägi	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	3. november
80 Ilmar Laukse	Vao kolhoosi pensionär	19. november
75 Avo Lainemaa	Simuna kolhoosi traktorist	25. november
70 Aksel Kiviloo	Triigi kolhoosi pensionär	13. november
Ernst Leetsik	Väike-Maarja kolhoosi valvur	29. november
60 Enn Meisalu	Väike-Maarja kolhoosi kriiditsehhi tööline	26. november
Elvi Roosla	Väike-Maarja kolhoosi valvur	30. november
55 Salme Gross	Väike-Maarja kolhoosi lüpsja	1. november
Maret Ilves	Väike-Maarja kolhoosi abitootmistööline	6. november
50 Aide Erlemann	Simuna kolhoosi töökoja valvur	3. november
Malle Praks	Triigi kolhoosi noor- karjatalitaja	12. november

AVARDUV MAAILM

Et olla arenemisvõimeline, peab iga süsteem olema avatud. Olgu siis tegemist riigi või maakonna, kooli või perekonnaga. Iseendasse kap- seldumine toob kaasa erakluse ja põhjendamatu enesega rahulolu tunde. Et paremini tajuda oma kohta ses maailmas, et vabaneda meile kõigile maast-madalast sisseprogrammeeritud krampikkusest ja pin- gulolekust suhtlemisel välisilmaga, et... Need olid mõned paljudest põhjustest, mis ajendasid 1989. aasta oktoobris alustama esimesi mõttevahetusi Soome Vabariigi Sonkajärve valla Aitokose kooli ja Väike-Maarja keskkooli vahel. Tänaseks on aastaring täis. Jõulukuul peame plaane järgmiseks aastaks.

Ligi poolsada last ja täiskasvanut on möödunud aasta jooksul viibi- nud Sonkajärvel. Meeldejäädvaks kujunes muusikalaager, rahule jäid ka noormehed, kes suvel mõnda aega „Valmet“-traktori roolis istusid ja motosportidiga tegelesid.

Samal ajal võlgneb kool suure tänu paljudele Väike-Maarja peredele, kes Soome külalistele õmaja on pakkunud. Ka sealtpoolt on meil külas käinud pea poolsada last ja täiskasvanut.

Usun, et arvestades läänemaailmas sügavalt juurdunud traditsiooni veeta puhkus koos perega, kandub see meeldiv tava ka meile ning tu- levikus võime kõnelda juba perekondadevahelistest kontaktidest Väi- ke-Maarja ja Sonkajärve perede vahel.

Oktoobrikuu lõpul ootame kooli külla järjekordset rühma soome lapsi. Meie poolt aga lähivad kevadilvel lapsed suusalaagrisse ja ekskursioonile.

Oleme püüdnud leida ka selliseid koostöövõimalusi, mis aitaksid ühel või teisel poolel üle saada raskustest, mis teisele poolele samal ajal üldse probleem pole. Nii oleme kasutanud Soome-poole tehni- list laadi abi, omakorda püüame neid aidata muusikariistade hoolda- misel. Opetaja Aino Lukmann on aga sügistalvel Soomes sealseid rah- vatantsutraditsioone ellu äratamas. Näituste vahetamised, videokir- jad, muusika- ja tantsulaagrid, spordi- ja töölaagrid, ekskursioonid, õppekirjanduse vahetamine, raamatukogude täiendamine maad ja riiki tutvustava kirjandusega jne. See on väike osa olnust ja tulevast.

Loodan, et leiame edaspidigi Väike-Maarja perede toetust, aga ka firmade poolehoidu, et aidata süvendada juba kaugelearenenud kontakte kahe piirkonna vahel. Kool peab olema avatud. Meie lapsed peavad olema avatud.

Järgmisel aastal tahame heita pilku ka Rootsi- ja Saksamaa poole, kuid põhipartneriks jääb ikka üks — Sonkajärve lapsed, pered ja koolid.

Täna kooli nimel veelkord Väike-Maarja kolhoosi, Väike-Maarja EPT-d, Vao kolhoosi ja kõiki külalislahkeid peresid!

Mihkel Mänd

SOOME NALJU.

Üks kunstnik teisele: „Olin eile näitusel. Ainukesed maalid, mida vaadata võis, olid sinu omad.“ „Palju tänu, sõber!“ „Pole tänu väärt. Teiste maalide ees oli suur tunglemine.“

„Täna teid, doktor, et ravisite mind kleptomaniast terveks. Kui- das ma saaksin küll seda teile tasu- da?“

„Kuidas nüüd öelda,“ vastab doktor ebalevalt, „aga kui tõbi teid uuesti tabab, siis — mikro- laineahju oleks mul küll vajal!“

„Mida on sellel maalil kujutatud — kas päikesetõusu või -loojan- gut?“

„Loojangut muidugi!“ „Oo, te olete kunsti alal suur asjatundja!“

„Seda mitte. Ma tunnen seda kunstnikku. Ta ei ärka kunagi enne lõunat.“

Reisija küsib lennukis stjuardessilt: „Kas te meile langevarjusid annate?“

„Ei.“ „Aga laeval ju antakse pääste- rõngas. Ometi on neid, kes ujuda oskavad, märksa rohkem kui neid, kes lennata oskavad!“

Mees on ostnud seinakella ja tuleb seda kandes mööda tänavat. Talle komistab otsa joobnu ja möle- mad kukuvad.

„Pagan võtaks, mis te koperda- te, kas te ei näe, et mul on seina- kell käes!“ on mees maruvihane. „Aga miks te ei kanna kää- või taskukella nagu tavalised inime- sed?“

„Eile juhtus minuga ratsavõistlus- tel kummaline lugu. Olin just kum- mardunud, et kingapaela siduda, kui keegi viskas mulle sadula sel- ga.“

„Ja mis sina tegid?“ „Mis ma ikka jõudsin teha! Kohe anti start ja ma tulin neljan- daks.“

Toimetaja: Väike-Maarja, Sade 1
Toimetaja: Ene Kesler, tel. 61 554
Fotograaf: Rannel Rikken

„Pandivere Teataja“ on toimetatud ja kujundatud ENSV Toiduainetööstuse KTB reklaami- ja kujundusosakon- nas, 200 102 Tallinn, Mere pst. 6

Teabeleht ilmub 1 kord kuus. Tell 3991. Tiraaž 2000 eks. Maht 1 trükipoogen. Trükikoda „Oktoober“.